

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 2 Dingen zien zoals ze zijn

7 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een weergave van Descartes' argument op basis waarvan hij concludeert tot het bestaan van zichzelf als res cogitans: er moet iemand zijn die twijfelt / denkt 1
- een weergave van Descartes' argument waarin hij concludeert tot het bestaan van God: een perfect wezen moet wel bestaan anders was het niet perfect 1
- een weergave van Descartes' argument op basis van zijn Godsbewijs waarin hij concludeert tot het bestaan van zichzelf als lichaam: God als perfect wezen is algoed / bedriegt niet systematisch dus ook het lichaam (res extensa) bestaat 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Er moet iets of iemand, een bewustzijnsvorm, bestaan die het project van de radicale twijfel aan het uitvoeren is en eventueel systematisch bedrogen wordt. Dus concludeert Descartes, "ik denk, ik besta" als geest, als bewustzijnsvorm, als 'denkend ding' (res cogitans) 1
- Het perfecte wezen God, waarvan we ons een helder en onderscheiden idee kunnen vormen, moet wel bestaan, want als dat perfecte wezen niet zou bestaan, zou er iets aan ontbreken, namelijk het bestaan zelf, en zou het dus niet perfect zijn 1
- God als perfect wezen moet ook algoed zijn en zal dus niet systematisch bedriegen. Dus zal aan Descartes' perceptuele ervaringen een werkelijkheid beantwoorden en bestaat hij niet alleen als denkend ding, maar ook als lichaam, als 'uitgebreid ding' (res extensa). En vervolgens kan Descartes ook het bestaan van andere geesten, lichamen en de hele buitenwereld, beredeneerd aannemen 1

8 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat een uitleg dat het Slechte Argument zoals geformuleerd in tekst 3 herkenbaar is in:

- het sceptisch empirisme van Hume met het begrip 'verbeelding': objecten / buitenwereld zijn product van verbeelding op basis van impressies 1
- het transcendentaal idealisme van Kant met het begrip 'postulaat': geen empirische kennis maar postulaat van Ding an sich / buitenwereld 1
- het fenomenalisme van Russell met het begrip 'sense-data': zekerheid alleen over sense-data maar niet over objecten / buitenwereld die daaraan ten grondslag zouden liggen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Alles wat aan de geest verschijnt, is volgens Hume perceptie die afhangt van de geest. De rede kan geen enkele zekerheid van de continuïteit en afzonderlijkheid van een object geven, noch van de geest zelf. Die opvattingen zijn gebaseerd op verbeelding naar aanleiding van impressies. We nemen dus volgens Hume nooit direct objecten waar, maar alleen waarnemingsinhouden of impressies 1
- Volgens het transcendentaal idealisme van Kant kunnen we geen kennis verwerven van de buitenwereld zoals die onafhankelijk van ons bestaat en nemen we de buitenwereld aan als een abstract postulaat. We hebben geen empirische kennis van hoe die buitenwereld onafhankelijk van ons is. We nemen dus volgens Kant nooit direct dingen op zichzelf waar, maar alleen waarnemingsinhouden in onze eigen geest van hoe de wereld aan ons verschijnt 1
- Volgens het fenomenalisme van Russell kunnen we ons onmogelijk vergissen in onze eigen pure ongeïnterpreteerde en onvermijdelijke zintuiglijke ervaringen als bewustzijnsinhouden: de sense-data. We kunnen ons wel vergissen ten aanzien van de fysische objecten die aan de basis liggen van onze zintuiglijke ervaringen. We nemen dus volgens Russell nooit direct objecten waar, maar alleen sense-data of waarnemingsinhouden in onze eigen geest 1

9 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een uitleg dat het volgens Locke mogelijk is kennis over de buitenwereld te hebben met:

- Lockes onderscheid tussen primaire en secundaire kwaliteiten: secundaire kwaliteiten zijn subjectief maar primaire kwaliteiten objectief / gelijkenis tussen oorzaak van zintuiglijke ervaring en ervaring zelf 1
- Lockes abductieve redenering: bestaan van de buitenwereld is de beste verklaring voor gelijkenis tussen zintuiglijke ervaringen 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Er moet volgens Locke een onderscheid worden gemaakt tussen primaire en secundaire kwaliteiten. De secundaire kwaliteiten, die slechts met één zintuig zijn waar te nemen, zijn weliswaar subjectief en geven nog geen kennis over de buitenwereld. Maar de primaire kwaliteiten, die met meerdere zintuigen kunnen worden waargenomen, zijn objectief en behoren volgens Locke volledig tot het object in de buitenwereld. Er is volgens Locke een gelijkenis tussen het object in de buitenwereld, de oorzaak van de zintuiglijke ervaring, en de zintuiglijke ervaring zelf. Daarom is het mogelijk om ondanks het indirect realisme toch kennis over de buitenwereld te verkrijgen 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Volgens Locke is het bestaan van de buitenwereld de beste verklaring (abductie) voor de overeenkomst tussen en wederzijdse bevestiging van zintuiglijke waarnemingen. Locke gaat dus uit van het bestaan van de buitenwereld

1

10 maximumscore 3

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een argument voor / tegen het naïef realisme met 'zich ergens van bewust zijn'
- een argument voor / tegen het naïef realisme met 'hallucinatie'
- een argumentatie met een afweging van de gegeven argumenten voor en tegen of naïef realisme een houdbare positie is

1

1

1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Searle kan daar als naïef realist tegen inbrengen dat er in stap 3 van het argument over verschillende soorten van 'zich ergens van bewust zijn' wordt gesproken en dat dit de argumentatie onderuit haalt. Als Searle ervan uitgaat dat ik een auto zie, of me bewust ben van een auto, dan onderscheidt hij dat van het bewust zijn van een innerlijke ervaring, zoals de ervaring van pijn als deze auto tegen mij aangereden zou zijn. Het bewust zijn van de pijn zou het bewust zijn van sense-data kunnen zijn, maar het bewust zijn van een auto is dat niet
- Ik vind naïef realisme geen houdbare positie, omdat het naïef realisme ervan uitgaat dat we objecten direct waarnemen. We weten dat we hallucinaties kunnen hebben, wat aantoont dat we onze waarneming niet altijd kunnen vertrouwen. Wat we bij een hallucinatie waarnemen, is niet een directe ervaring van de buitenwereld maar een 'plaatje' in ons hoofd, waar we ons bewust van zijn
- Maar ik ben het niet met Searle eens. Op grond waarvan maakt Searle onderscheid tussen het ene 'ergens bewust van zijn' (een auto) en het andere 'ergens bewust van zijn' (pijn)? Searle kan immers niet weten dat er objecten, zoals een auto, buiten hemzelf zijn. Het is denkbaar dat al onze ervaringen louter sense-data betreffen, ideeën of plaatjes in ons hoofd zijn, die niet het gevolg zijn van objecten buiten ons. Searle heeft een cirkelredenering nodig om het naïef realisme in stand te houden en daarom vind ik het naïef realisme geen houdbare positie

1

1

1

Opmerking

Aan een filosofisch juiste argumentatie en afweging dat het naïef realisme wel een houdbare positie is, kunnen ook scorepunten worden toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

11 maximumscore 4

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met twee van Reids argumenten tegen de ‘theory of ideas’ dat we rechtstreeks toegang hebben tot de buitenwereld (twee van de volgende elementen): de ‘theory of ideas’ 2
 - gaat in tegen het gezond verstand,
 - is onbewezen en verklaart de waarneming niet beter dan onmiddellijke waarneming door zintuigen,
 - werpt met perspectiefleer een schijnprobleem op,
 - draagt niets bij aan een beter begrip van de geest,
 - heeft als consequentie dat het bestaan van materiële objecten en buitenwereld eerst bewezen moet worden.
- een uitleg dat Searle in tekst 5 gebruik maakt van de dispositionele analyse van kleur: een eigenschap als kleur is gedeeltelijk bepaald door het vermogen een zintuiglijke ervaring te veroorzaken 1
- een uitleg dat Searle zich ten onterechte een naïef realist noemt: hij baseert zich bij de uitleg van de kleurwaarneming op een wetenschappelijke analyse die aangeeft dat kleurwaarneming afhankelijk is van de waarnemer / Searle is wetenschappelijk realist 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De ‘theory of ideas’ is volgens Reid onjuist omdat die zonder goed bewijs is en ingaat tegen het gezond verstand. Het probleem met perspectief is eenvoudig verklaarbaar en de aanname dat we ideeën waarnemen in plaats van objecten, levert geen beter begrip op van de activiteiten van de geest. Er is dus geen reden om aan te nemen dat we ideeën in onze geest waarnemen in plaats van rechtstreeks toegang te hebben tot de buitenwereld en de objecten daarin 2
- De dispositionele analyse van kleur stelt dat kleuren bestaan in de buitenwereld als disposities die zich manifesteren in de ervaring. Een auto is rood als die in normale waarnemingscondities aan normale mensen als rood overkomt. Dat komt overeen met Searles bewering dat een basale eigenschap als kleur mede is bepaald door het vermogen een zintuiglijke ervaring te veroorzaken; rood-zijn bestaat uit de mogelijkheid om de zintuiglijke ervaring ‘rood’ te veroorzaken 1
- Het naïef realisme waar Searle zich toe rekent, is een direct realisme waarin objecten alle eigenschappen hebben die we waarnemen. In het wetenschappelijk realisme wordt een onderscheid tussen primaire en secundaire eigenschappen gemaakt en wordt erkend dat de ervaring deels bestaat uit inkleuring. Ook Searle gaat er in tekst 5 van uit dat kleuren gedeeltelijk bestaan uit de mogelijkheid om dat soort ervaring te veroorzaken en zintuiglijke ervaring wordt ingekleurd. Daarom is het niet terecht dat Searle zich een naïef realist noemt. Objecten hebben volgens tekst 5 immers niet alle eigenschappen die we waarnemen. Een object is ook volgens Searle niet rood, maar het heeft de mogelijkheid om de ervaring van rood te veroorzaken 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

12 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat een uitleg dat Searles oplossing van het probleem van andere geesten kan worden ondersteund:

- met tekst 5 en de opvatting van Husserl over andere geesten: intentionaliteit van de ervaring veronderstelt het bestaan van andere geesten 1
- vanuit de cognitiewetenschap: door spiegelneuronen hebben we toegang tot andere geesten 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Husserl beschouwt het probleem van andere geesten net als Searle als een pseudoprobleem. Volgens Husserl kan de buitenwereld nooit weggedacht worden omdat ervaringen altijd intentioneel zijn. Onze ervaring van de buitenwereld als een objectieve werkelijkheid is gegrond in onze waarneming van andere personen als wezens die net zo'n ik hebben als ikzelf. Ook Searle legt in tekst 5 uit dat zintuiglijke waarnemingen intentioneel zijn en zijn opvatting dat het probleem van andere geesten een pseudoprobleem is, zou dus op dezelfde wijze kunnen worden beargumenteerd als Husserl doet 1
- Het direct realisme betreffende andere geesten kan worden ondersteund door bevindingen uit de cognitiewetenschap. De koppeling tussen basisemoties en gelaatsuitdrukkingen bijvoorbeeld is universeel; basisemoties zijn over culturen heen van het gezicht af te lezen. Deze mentale toestanden herkennen we met spiegelneuronen die ons een soort onmiddellijke toegang tot het bewustzijn van anderen verschaft 1